

รายงาน การเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์ WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL SURVEILLANCE REPORT

DIVISION OF EPIDEMIOLOGY MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

สารบัญ
CONTENTSรายงานสถานการณ์ไข้มาลาเรียและโรคเท้าช้างในกลุ่มประชากรอพยพ
อำเภอสมเด็จ จังหวัดมุกดาหาร

161

รายงานสถานการณ์ไข้มาลาเรียและโรคเท้าช้างในกลุ่มประชากรอพยพ อำเภอสมเด็จ จังหวัดมุกดาหาร

บทนำ

จังหวัดมุกดาหาร เป็นจังหวัดชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่า และมีการอพยพเคลื่อนย้ายของประชากรซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย ชาวเขาเข้ามาอาศัยอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ เพื่อการประกอบอาชีพและอื่นๆ เป็นจำนวนมาก จุดที่มักพบว่าการอพยพมาอาศัยอยู่มาก ได้แก่ บริเวณชายฝั่งแม่น้ำสาละวินและบริเวณใกล้เคียง ผู้อพยพเหล่านี้บางกลุ่มจะมาตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างถาวรเป็นเวลานานหรือมาอยู่แบบชั่วคราว และหลังจากนั้นก็จะมี การเคลื่อนย้ายต่อไป ซึ่งบางส่วนย้ายกลับไปประเทศพม่า แต่ก็มีบางส่วนเคลื่อนย้ายอยู่ในประเทศไทย

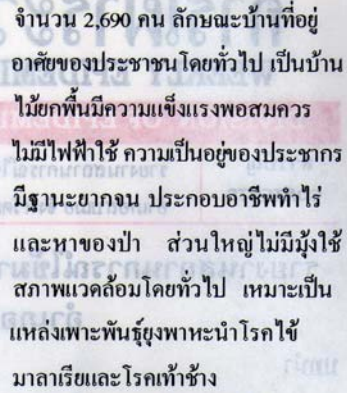
จากข้อมูลทางระบาดวิทยาของศูนย์มาลาเรียที่ 2 จังหวัดเชียงใหม่และกองโรคเท้าช้าง พบว่า ไข้มาลาเรีย และโรคเท้าช้างมีอัตราความชุกของโรคสูงในเขตชายแดนไทย-พม่า โดยเฉพาะในกลุ่มผู้อพยพต่างๆ มักเป็นแหล่งแพร่โรคที่สำคัญในพื้นที่ เนื่องจากเป็นชนกลุ่มน้อยอาศัยโอกาสทางการศึกษา มีฐานะยากจน และขาดความรู้ในการป้องกันตนเองจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ยังเอื้ออำนวยต่อการเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงพาหะนำโรค

สำหรับการดำเนินงานที่ผ่านมา มาตรการควบคุมไข้มาลาเรียและโรคเท้าช้างในกลุ่มประชากรอพยพมักจะไม่ได้มุ่งเน้นเท่าที่ควร จึงทำให้ขาดข้อมูลทางระบาดวิทยาที่สำคัญในกลุ่มอพยพ ซึ่งมีผลทำให้ไม่สามารถวางแผนยับยั้งการแพร่กระจายโรคได้ ดังนั้น สำนักงานควบคุมโรคติดต่อเขต 10 เชียงใหม่ ร่วมกับศูนย์มาลาเรียที่ 2 จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้ร่วมกันศึกษาสถานการณ์ไข้มาลาเรียและโรคเท้าช้างในกลุ่มประชากรอพยพ ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบสถานการณ์โรคและยังเป็นมาตรการหนึ่งที่สามารถลดการแพร่กระจายของโรคดังกล่าวในพื้นที่ชายแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบสถานการณ์ไข้มาลาเรียและโรคเท้าช้างในกลุ่มประชากรอพยพ
2. เพื่อยับยั้งการแพร่กระจายโรค

1. ท้องถิ่นดำเนินการ ได้ส่งมาจากบ้านของประชากรอพยพริมฝั่งแม่น้ำสาละวิน แม่น้ำเมย และแม่น้ำขวม มีสามแถบ อำเภอสามเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 7 กลุ่มบ้าน 529 หลังคาเรือน ประชากรทั้งหมด

3. การค้นหาผู้ป่วยไข้มาลาเรีย
โรคเท้าช้าง โดยการเจาะโลหิตที่

4. การจันสูตร นำฟิล์มโลหิตหนาที่ได้นำย้อมด้วยสีอิมฆ่า ความเข้มข้น 10% ย้อมนาน 10 นาที แล้วนำ
มาเช็ดด้วยกลิ้งจุลทรรศน์ เริ่มแรกใช้หัว Objective กำลังขยาย 10X เพื่อตรวจหาเชื้อพยาธิโรคเท้าช้าง
ัวจึงใช้หัว Objective กำลังขยาย 100X เพื่อตรวจหาเชื้อมาลาเรียต่อไป

6. การให้ศึกษา-ประชาสัมพันธ์ โดยให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถพูดภาษาท้องถิ่นได้ให้ความรู้เรื่องโรคติดต่อที่น่าโดยชงและวิธีการป้องกันตนเองกับประชาชน

จากการศึกษาใน 7 กลุ่มบ้าน จำนวนประชากรที่ได้รับการเจาะเลือดทั้งหมดรวม 1,352 คน (50.26%) ชาย 624 คน และหญิง 728 คน ตรวจพบผู้ป่วยมาลาเรียรวมทั้งสิ้น 187 ราย คิดเป็นอัตราการพบเชื้อ โดยแบ่งเป็นเชื้อมาลาเรียชนิด *Plasmodium falciparum* 104 ราย (55.61%) ชนิด *Plasmodium vivax* 81

(อ่านต่อหน้า 169)

รายงานสถานการณ์ไข้มาลาเรียและโรคเท้าช้างในกลุ่มประชากรอพยพ

อำเภอสมเด็จ จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ต่อจากหน้า 162)

ราย (43.3%) และไข้มาเลเรียนิคมผสมของสองชนิดแรก 2 ราย (1.07%) เพื่อแยกตามชนิดการติดเชื้อของผู้ป่วย พบว่า ผู้ป่วยติดเชื้อภายในกลุ่มบ้าน (Indigenous) 106 ราย คิดเป็น 56.68% ของผู้ป่วยทั้งหมด (รายละเอียดตามตารางที่ 1)

สำหรับผู้ป่วยไข้มาลาเรียเมื่อแยกตามเพศ-กลุ่มอายุ พบในเพศชาย 92 ราย และเพศหญิง 95 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.80 และ 7.03 ของผู้ได้รับการเจาะโลหิตทั้งหมดตามลำดับ โดยผู้ป่วยส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มอายุน้อยคือต่ำกว่า 14 ปี (รายละเอียดตามตารางที่ 2)

นอกจากนี้ ยังทำการตรวจพบผู้มีหนองพยาธิโรคเท้าช้าง ในโลหิตจำนวน 18 ราย คิดเป็นอัตราพบเชื้อ 1.33% เชื้อพยาธิฯ ที่ตรวจพบทั้งหมดเป็นชนิด *Wuchereria bancrofti* (รายละเอียดตามตารางที่ 1) สำหรับผู้ป่วยเมื่อแยกตามเพศและกลุ่มอายุ พบในเพศชาย 11 ราย และเพศหญิง 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.81 และ 0.52 ของผู้ได้รับการเจาะโลหิตทั้งหมดตามลำดับ กลุ่มอายุที่ตรวจพบผู้มีหนองพยาธิฯ ในโลหิตสูงสุด คือ ช่วงอายุมากกว่า 15 ปี (รายละเอียดตามตารางที่ 2)

สรุป

การศึกษานี้พบว่า กลุ่มประชากรอพยพต่างชาติถาวรริมแม่น้ำสาละวิน แม่น้ำเมยและแม่น้ำยวม ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสมเด็จ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นแหล่งชุมชนและแพร่กระจายของไข้มาลาเรียและโรคเท้าช้างที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะ อัตราป่วยของโรคดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์สูง นอกจากนี้ ผู้ป่วยโดยเฉพาะไข้มาลาเรียส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุน้อย คือ 0-14 ปี โดยมีความสอดคล้องกับผลการสอบสวนโรคที่พบว่า การติดเชื้อส่วนใหญ่เกิดในกลุ่มบ้าน (Indigenous)

เนื่องจากการเจาะโลหิตเพื่อค้นหาผู้ป่วยไข้มาลาเรียและโรคเท้าช้าง ในการศึกษาได้สุ่มดำเนินการเพียงบางกลุ่มบ้านเท่านั้น นอกจากนี้ อัตราความครอบคลุมในกลุ่มบ้านที่เข้าดำเนินการยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่า คือ 50.26% ซึ่งคาดว่า หากมีการขยายพื้นที่ดำเนินการให้มีความครอบคลุมมากขึ้นจะพบผู้ป่วยเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ จะได้เร่งรัดดำเนินการควบคุมเพื่อยับยั้งการแพร่กระจายโรคในพื้นที่ดังกล่าวต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้ทำการศึกษาขอขอบคุณ นายแพทย์สมศักดิ์ ประจักษ์วงศ์ ผู้อำนวยการศูนย์มาลาเรียที่ 2 จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้การสนับสนุนในการศึกษา และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หน่วยมาลาเรียที่ 21 แม่ฮ่องสอน และเจ้าหน้าที่ส่วนมาลาเรียที่ 1 ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสมเด็จ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้การศึกษานี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

ผู้รายงาน

กมลวรรณ พานารต ศูนย์มาลาเรียที่ 2 จังหวัดเชียงใหม่

พิษณุวัฒน์ พานารต สำนักงานควบคุมโรคติดต่อเขต 10 จังหวัดเชียงใหม่

ประยูร เรือนสุภา หน่วยมาลาเรียที่ 21 จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตารางที่ 1 ตารางสรุปผลการปฏิบัติงานค้นหาผู้ป่วยไข้มาลาเรียและโรคเท้าช้างในกลุ่มประชากรอพยพ
ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสามชัย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

หมู่บ้าน	จำนวน		จำนวน เจาะโลหิต (ราย)	MF +ve (คน) (ร้อยละ)	Mal +ve (คน) (ร้อยละ)	ชนิดของเชื้อมาลาเรีย(ราย)				ชนิดการติดเชื้อ(ราย)			
	บ้าน (หลัง)	ประชากร (คน)				PF	PV	MIX	Fg	A	Bf	F1	F3
2 พุชบ่อหู่	112	725	268	2 (0.75)	22 (8.21)	9	13	-	3	13	5	4	-
2 บอชอหู่	31	189	92	0 (0.00)	11 (11.69)	4	7	-	-	9	2	-	-
ปะสีหู่ (เขตจังหวัดตาก)			143	2 (1.40)	36 (25.17)	18	18	-	8	-	-	-	36
2 กะปอหู่	72	348	158	0 (0.00)	42 (26.58)	35	7	-	13	32	7	3	-
4 สามชัย	78	411	139	2 (1.44)	19 (13.67)	11	8	-	3	14	3	2	-
6 แม่ป่อหู่	155	620	412	9 (2.18)	47 (11.41)	20	25	2	4	32	6	9	-
6 สะกอหู่	81	397	140	3 (2.14)	10 (7.14)	7	3	-	1	6	4	-	-
รวม 7 กลุ่มบ้าน	529	2,690	1,352	18 (1.33)	187 (13.83)	104	81	2	32	106	27	18	36

หมายเหตุ
A = ผู้ป่วยติดเชื้อในกลุ่มบ้าน
Bf = ผู้ป่วยติดเชื้อจากต่างประเทศ

F1 = ผู้ป่วยต่างชาติ
F3 = ผู้ป่วยจากนอกศูนย์ฯ

